

СЕМИНАР-ТРЕНИНГ

**Основы нравственно –
полового
воспитания подростков**

**Жасөспірімдерге
адамгершілік-жыныстық
тәрбие берудің негіздері**

В Казахстане Қазақстанда

- Ежегодно проводится 95-100 тыс. аборт, 11% из них среди детей и подростков.
- Жыл сайын 95-100 мың аборт жасалып жатады, оның ішінде 11% жасөспірімдер мен балалар арасында.
- У 50% женщин после аборта возникают различные осложнения, в т.ч. и бесплодие.
- 50% әйелдерде аборттан кейін неше түрлі асқынулар туындап, тұқымсыздық пайда болады.
- Высокий уровень заболеваемости инфекциями передаваемыми половым путем.
- Жұқпа аурулардың жоғары деңгейде болудағы себеп жыныстық жолдардан таралған сырқаулар болып табылады.

В Казахстане Қазақстанда

- Растет сексуальная активность подростков на фоне низкой информированности в области охраны репродуктивного здоровья(начало вступления в сексуальные отношения 14,5 лет)
- Репродуктивті денсаулықты сақтау облысынан ақпараттың төмен фонында жасөспірімдердің арасында сексуалдық белсенділік өсуде (сексуалды қарым-қатынасқа түсудегі жас 14,5 жас)
- 20% девочек – подростков имеют гинекологические заболевания, в том числе инфекции, передаваемые половым путем.
- 20% қыз-балалар гинекологиялық ауруларға шалдыққан, оның ішінде жұқпа аурулар жыныстық жолмен таралған.
- Ранние половые отношения –одна из причин развития суицидального поведения.
(по данным Национального центра ЗОЖ)

Ерте жыныстық қатынастар суицидтік мінез кудықтың тууына бірден

**Кодекс РК о здоровье народа и
системе здравоохранения
от 18 сентября 2009 года**

**«Халық денсаулығы және
денсаулық сақтау жүйесі
туралы» Қазақстан
Республикасының 2009 жылғы
18 қыркүйектегі Кодексі**

Глава 17

17-тарау

Охрана репродуктивных прав человека

Адамның репродуктивті сақтау құқығы

Статья 96. Права и обязанности граждан в сфере охраны репродуктивных прав
96-бап. Репродуктивті құқықты қорғау жөнінде азаматтардың міндеттері мен құқықтары

1. Граждане имеют право на:

1. Азаматтар құқылы:

1) свободный репродуктивный выбор;

1) еркін репродуктивті таңдау;

2) получение услуг по охране репродуктивного здоровья и планированию семьи;
(подростки до 18 лет – только в присутствии родителей или опекуна)

2) отбасыны жоспарлау және репродуктивті денсаулықты сақтау бойынша көрсетілген қызметті алу;(18 жасқа дейінгі жасөспірімдер - тек ата ананың қатысуымен).

3) получение достоверной и полной информации о состоянии своего репродуктивного здоровья;

3) өзінің репродуктивті денсаулық күйі туралы толық және тиянақты ақпарат алу;

4) лечение бесплодия, в том числе с применением современных вспомогательных репродуктивных методов и технологий, разрешенных в Республике Казахстан;

4) бедеулікті емдеу, оның ішінде Қазақстан Республикасында рұқсат етілген қазіргі қосымша репродуктивті әдістер мен технологияларды қолдану.

5) донорство половых клеток;

5) донорлық жыныстық жасуша;

6) использование и свободный выбор методов контрацепции;

6) контрацепция әдісін еркін таңдау және қолдану ;

7) хирургическую стерилизацию;

7) хирургиялық стерилдеуді;

8) искусственное прерывание беременности;

8) жасанды жолмен жүктілікті тоқтату;

9) защиту своих репродуктивных прав;

9) өзінің репродуктивті құқықтарын қорғау;

10) свободное принятие решения относительно количества детей и времени их рождения в браке или вне брака, интервалов между рождениями, необходимых для сохранения здоровья матери и ребенка;

10) Ана мен бала денсаулығын сақтауға мақсатымен балалар санына, олардың некеде немесе некеден тыс туылуына, олардың туылу интервалына қатысты шешімдерді еркін қабылдау;

11) хранение половых клеток.

11) жыныстық жасушаларды сақтау.

2. Несовершеннолетние имеют право на охрану репродуктивного здоровья, а также на получение нравственно-полового воспитания.

2. Камелетке жасы толмаған жастар репродуктивті денсаулықты сақтауға , сонымен қоса адамгершілік-жыныстық тәрбие алуға құқылы.

3. Граждане обязаны соблюдать права, свободы и законные интересы других граждан при осуществлении своих репродуктивных прав.

3. Азаматтар өздерінің репродуктивті құқықтарын жүзеге асыру барысында басқа азаматтардың заңды мүдделерін және еркіндіктерін, құқықтарын ұстануға міндетті.

Словарь семинара:

Семинардың сөздігі:

под нравственно-половым воспитанием следует понимать триединство духовно-нравственного, сексуального и медико-гигиенического воспитания и образования детей и подростков

адамгершілік - жыныстық тәрбие деп балалар мен жасөспірімдердің рухани – адамгершілік, медициналық – гигиеналық және сексуалды тәрбие мен білімнің бір тұтастығы деп түсінеміз.

сексуальное образование определяется как подход к преподаванию знаний, связанных с полом и отношениями, которое соответствует возрасту и вписывается в культурные рамки, посредством предоставления научной, неосуждающей информации.

сексуалды білім деп – мін сөзге келмейтін ақпарат пен ғылымды ұсыну арқылы мәдениет шеңберінен шықпайтын, жас шамасына сәйкес келетін жыныс пен қарым-қатынасқа тиісті білім беру жолы болып табылады.

репродуктивное здоровье - это важнейшая составляющая общего здоровья человека, каждой семьи и общества в целом. Оно подразумевает состояние полного физического, психического и социального благополучия, характеризующее способность людей к зачатию и рождению детей, возможность сексуальных отношений без угрозы заболеваний, передающихся половым путем, гарантию безопасности беременности, родов, выживание и здоровье ребенка, благополучие матери, возможность планирования следующих беременностей, в том числе предупреждение нежелательной. (По определению Всемирной организации здравоохранения)

репродуктивті денсаулық – тұтас қоғам мен әрбір отбасының, адамның жалпы денсаулығының маңызды құрамдас бөлігі. Ол баланың дүниеге келуі мен ұрықталуына адамдардың қабілеттілігін сипаттайтын толық физикалық , әлеуметтік және психикалық күйдің саулығын, жыныстық жолмен берілетін ауруларды тудырмайтын сексуалды қарым - қатынас құру мүмкіндігін, жүктіліктің қауіпсіздігіне кепілдігін, баланың денсаулығы мен түрткілесуі, анасының амандығын, келесі жүктілікті жоспарлау мүмкіндігі , сонымен қатар қажетсіз жүктілікті болдырмауды ескертуді қарастырады.

К службам охраны репродуктивного здоровья относятся: женские консультации, роддома, службы планирования семьи, сельские больницы, фельдшерские пункты и др.

Репродуктивті денсаулықты сақтау қызметтеріне келесілер жатады: әйелдер консультациялары, перзентханалар, отбасын жоспарлау қызметі, ауылдық емханалар, фельдшерлік пунктiлер және т.б.

Научно-методическую помощь службам репродуктивного здоровья оказывают Республиканский Центр охраны здоровья матери и ребенка, кафедры акушерства и гинекологии при медицинских университетах.

Ғылыми-әдістемелік репродуктивті денсаулық қызметтеріне ана мен бала денсаулығын сақтау Республикалық Орталығы, медициналық университеттер қабырғасындағы акушерлік және гинекология кафедралары көмек көрсетеді.

Каирской Международной конференцией по народонаселению в 1994 г. дано право:

Халық саны бойынша Каир Халықаралық конференциясында 1994 жылы келесідей құқықтар берілген:

- на равноправие полов;
- ерлер мен әйелдер теңдігіне;
- на вступление в брак и создание семьи;
- некеге тұру және отбасы құруға;
- на личную и семейную жизнь;
- жеке және отбасылық өмірге;
- на любое количество детей в семье;
- отбасындағы балалардың кез-келген санына
- на образование и медицинскую информацию
- білім алуға және медициналық ақпарат алуға.

- Сексуальное образование начинается в раннем детстве и продолжается на протяжении юности и совершеннолетия.
- Сексуалды білім жастайынан басталып, жасөспірімдік шақ пен кемелетке жасқа толғаннан кейін де жалғасады.
- Применительно к детям и молодежи, оно ставит своей целью содействие и защиту сексуального развития.
- СБ балалар мен жастарға қатысты, сексуалды дамуды қорғау мен көмектесуді өзіне мақсат етеді
- Все дети и подростки имеют право на доступ к сексуальному образованию, соответствующему их возрасту.
- Барлық балалар мен жасөспірімдер өз жастарына сай сексуалды білім алуға құқылы.

Роль педагогов, их понимание и подготовка, а также структурные рамки, в которых они могут действовать, играют чрезвычайно важную роль в обеспечении высококачественного сексуального образования и профилактики рискованного поведения

Қатерлі мінез-құлықты алдын алу және сапалы сексуалды біліммен қамтамасыз етуде педагогтардың түсіністігі мен дайындығы, сонымен қатар олар әрекет ете алатын құрылымдылық шегі аса маңызды рөл атқарады.

Базовые требования к СО

СБ қойылатын негізгі талаптар

- **Участие молодежи**
- **Жастардың қатысуы**
- **Интерактивные методы**
- **Интерактивті әдістер**
- **Доступное информирование**
- **Жетімді ақпараттандыру**
- **Многосекторная структура (участвуют врачи, педагоги, общественные организации)**
- **Көпсекторлы құрылым (дәрігерлер, мұғалімдер, қоғамдық ұйымдар қатысады)**
- **Сотрудничество с родителями**
- **Ата-анамен ынтымақтастықта болу**
- **Гендерная чувствительность (в равной степени и юноши, и девушки получают сексуальное образование)**
- **Гендерлік сезімталдық (ер балалар да, қыз балалар да сексуалды білім жайында бір деңгейде алады).**

Миф 1

Всеобъемлющее образование в вопросах сексуальности поощряет молодых людей к ведению половой жизни.

Сексуалдылыққа қатысты сұрақтарды қамтитын білім жастарды көп жағдайда жыныстық өмір салтына итермелеуі мүмкін.

Исследования показывают, что лица, прошедшие СО, обычно позже начинают половую жизнь, а начав ее, имеют меньшее число сексуальных партнеров и чаще используют контрацептивы.

Зерттеулер көрсетеді сексуалды білім алған адамдар жыныстық өмірді кешінен бастайды, ал бастаса сексуалды партнерлердің саны аз және контрацептивтерді жиі қолдана бастайтын болады.

Миф 2

Предоставление молодым людям информации о СРЗ будет лишь вводить их в замешательство. Они слишком молоды, чтобы решать, что для них лучше.

Жастарға сексуалды репродуктивті денсаулық туралы ақпарат беріп қайта оларды адастырып, абыржытып аламыз. Олар тым жас, не жақсы екенін өздігінен шешім қабылдай алмайды.

- **Образование в вопросах сексуальности развивает у молодых людей критический и осознанный подход к своему репродуктивному здоровью и сексуальности.**
- **Сексуалдылыққа қатысты сұрақтарды қамтитын білім жастардың өздерінің репродуктивті денсаулығына және сексуалдығына саналы және сыни көзқараспен қарауды үйретеді.**

. Знания об особенностях строения и функционирования своей репродуктивной системы позволят молодым людям самим принимать обоснованные решения в отношении своего здоровья .

■ Репродуктивтік жүйенің құрылуы мен жұмыс істеу ерекшеліктері туралы білім - жастарға өзінің денсаулығына қатысты өздігінен шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді.

Миф 3.

Всеобъемлющее образование в вопросах сексуальности нацелено на отмену традиционных ценностей

Жеңсіктікке(сексуалдылыққа) қатысты сұрақтарды тегіс қамтитын білім дәстүрлі құндылықтарды жоюға бағытталған.

СО не отвергает ценности. Напротив, вместо навязывания молодежи определенных ценностей, оно помогает молодежи выявлять свои собственные ценности и наделяет их способностью вести свою жизнь в соответствии с ними.

СБ құндылықтарды жоймайды. Керісінше, белгілі бір құндылықтарды жоюдың орнына, ол жастарға өзінің жеке құндылықтарын табуға және сол құндылықтарға сәйкес өзінің өмірін жүргізе білу қабілеттілігін нығайтуға

**Основные моменты
этапов развития
подростков**

**Жасөспірімдердің
даму кезеңдерінің
негізгі сәттері**

12-15 лет	<p style="text-align: center;">Предоставить информацию о: Ақпаратты ұсыну:</p>	<p style="text-align: center;">Навыки Дағдылар</p>
<p>Тело сложе ние и разви тие Дене бітімі және дамуы</p>	<ul style="list-style-type: none"> • телосложении, образе тела, телесных изменениях (анорексия, булимия, пирсинг, татуировки) • дене бітімінің, дененің бейнесінің, дененің өзгерістері туралы (тәбетсіздік, булимия, пирсинг, татуировкалар) • менструальном цикле, вторичных половых признаках, • менструация кезең; екінші қайтара жыныстық белгілер туралы.. <ul style="list-style-type: none"> • идеалах красоты в СМИ; изменениях тела на протяжении жизни • БАҚ сұлулықтың идеалы туралы; өмір бойы дене бітімінде болатын өзгерістер туралы; <ul style="list-style-type: none"> • службах, куда подростки могут обращаться по вопросам, связанным с этой темой • жасөспірімдер осы тақырыпқа байланысты сұрақтармен жүгіне алатын қызметтер туралы. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>описывать, как отношение людей к своему телу может влиять на их здоровье, самооценку и поведение</i> • <i>адамдардың өз дене бітіміне деген көзқарасы денсаулығына, мінез құлқына және өзін өзі бағалауына қалай әсер ететіндігін сипаттау</i> • <i>быть разборчивыми в идеалах, навязываемых СМИ, индустрией красоты</i> • <i>сұлулық индустриясы мен БАҚ беретін идеалдарды сараптай білу,</i>

<p>Рожда емость и Репроду кция</p> <p>Бала туу және репроду кция</p>	<ul style="list-style-type: none"> • влиянии (юного) материнства и отцовства • жас ана мен әке болудың ықпалы • информацию об услугах контрацепции • контрацепция қызметі жөніндегі ақпарат туралы • беременности и бесплодии • жүктілік және бедеулік туралы 	<ul style="list-style-type: none"> • распознавать признаки и симптомы беременности • жүктіліктің белгілері мен симптомдарын анықтау • приобретать контрацептивные средства в соответствующих местах • сәйкесінше жерлерден контрацептивті құралдарды сатып алу; • принимать осознанное решение иметь сексуальный опыт или нет • сексуалды тәжірибе алу немесе алмау да саналы шешім қабылдай білу
--	---	---

<p>Сексуальность</p> <p>Сексуалдылық</p>	<ul style="list-style-type: none"> • гендерном поведении, ожиданиях и недоразумениях • гендерлік мінез құлық, күту мен түсініспеушілік • <i>структуре семьи и ее переменах</i> • отбасы құрылымы және оның өзгерістері; • <i>как развивать и поддерживать отношения</i> • қарым қатынасты қалай дамыту және қолдау; • <i>первом сексуальном опыте</i> • бірінші сексуалды тәжірибе жайында; 	<ul style="list-style-type: none"> • развивать навыки общения • қарым қатынас дағдыларын дамыту • <i>делать свободный, ответственный выбор</i> • жауапты және еркін таңдау жасау, • <i>различать сексуальность в реальной жизни и сексуальность, какой ее представляют в СМИ</i> • шынайы өмірдегі сексуалдылықты және БАҚ көрсетілген сексуалдылықты ажырату.
--	---	--

**Взаимоотноше
ния**

**Қарым -
қатынас**

- влиянии возраста, половой принадлежности, религии и культуры
- мәдениет пен діннің, жыныстың және жас ерекшеліктің ықпалы
- *разных стилях коммуникации (вербальное и невербальное) и способов их улучшения*
- *әртүрлі коммуникацияның стильдері (вербальды және невербальсыз) және оларды жақсарту әдістері*
- *как строить и поддерживать отношения*
- *қарым қатынасты қалай құру және қолдау керек;*
- *структуре семьи и ее переменах (например, мать/отец-одиночка)*
- *отбасы құрылымы және оның өзгерістері (мысалы, ана/әке - жалғызб)*

- обращать внимание на несправедливость, дискриминацию, неравенство
- **әділетсіздік, дискриминация және теңсіздікке назар аудару;**
- по-разному выражать дружбу и любовь
- **достық пен махаббатты түрлі жолдармен көрсету**
- завязывать социальные контакты, заводить друзей, создавать и поддерживать взаимоотношения
- **әлеуметтік байланыстар орнату, достар табу, қарым қатынас орнату және оны үзбеу**

<p>Здоровье и благополучие</p> <p>Денсаулық және амандық</p>	<ul style="list-style-type: none"> • гигиене тела и осмотре своего тела • денесінің гигиенасы және өз тәніне қарау жайында • распространенности сексуального насилия, как этого избежать и куда обратиться за поддержкой • сексуалды зорлық таралғандығы, одан қалай қорғану және қолдау үшін қайда жүгіну жайында • <i>рискованном поведении и его последствиях (алкоголь, наркотики, давление со стороны сверстников, буллинг, проституция, СМИ)</i> • қатерлі іс әрекет және оның салдары жайында (алкоголь, есірткі, құрдастары тарапынан көрсетілетін қысым, буллинг, жезөкшелік, БАҚ) • небезопасном аборте; материнской смертности; • түсік жасату қауіптілігі жайында; ана өлімі жайында; • симптомах, способах 	<ul style="list-style-type: none"> • принимать ответственные решения и делать правильный выбор (касательно сексуального поведения) • жауапкершілікті шешімдер қабылдау және дұрыс таңдау жасау (сексуалды мінез-құлыққа қатысты) • обращаться за помощью и поддержкой в случае возникновения проблем • қиындық туындаған жағдайда көмек пен қолдауға жүгіну • приобретать и эффективно использовать презервативы и контрацептивные средства • мүшеқап және контрацептивті құралдарды сатып алу және тиімді қолдану • различать рискованные ситуации и уметь справляться с ними • қауіпті жағдайларды тани білу және оларды жеңе білу
--	--	--

<p>Права Құқық</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>сексуальных правах, согласно определению МФПС и ВАСЗ*</i> • <i>ОЖХФ және СДХА анықтамаларына сай сексуалды құқықтар туралы</i> • <i>национальном законодательстве и нормативах</i> • <i>ұлттық заңнамада және нормативтер жайында</i>	<ul style="list-style-type: none"> • признавать свои и сексуальные права и права окружающих • <i>өзінің сексуалды құқықтарын және өзгелердің де құқықтарын мойындау;</i> • обращаться за помощью и информацией • <i>қолдау мен ақпарат алу үшін жүгіну</i>
-------------------------------	--	---

Функции семьи

Отбасының атқаратын қызметтері

- воспитательная /тәлімдік
- хозяйственно – бытовая /шаруашылық-
тұрмыстық
- эмоциональная /эмоционалды
- духовного обогащения /рухани байыту
- социальная /әлеуметтік
- сексуальная /сексуалды
- репродуктивная /репродуктивті
- образовательная /білім беру

Репродуктивное здоровье Репродуктивті денсаулық

- связано с физиологией
- физиологиямен байланысты
- рождение детей
- Бала туылуы
- медицинское наблюдение
- медициналық қадағалау
- медицинский контроль
- медициналық тексеріс
- специальный язык общения (терминология)
- Қарым-қатынаудың (терминология) арнаулы тілі
- меры предотвращения заболеваний
- ауруға шалдығудың алдын ала-шаралары

Сексуальное здоровье Жыныстық денсаулық

- связано с эмоциями
- эмоциялармен байланысты
- Взаимоотношения
- өзара қарым-қатынаста болу
- Общение
- байланысу
- Самоконтроль
- өзін-өзі бақылау
- общий язык общения
- қатынаудың ортақ тілі
- безопасное поведение (предотвращение насилия, безопасный секс или воздержание...)
- қауіпсіз тәртіп (зорлықты алдын-ала болдырмауы, қауіпсіз жыныстық қатынас немесе ұстанымдылық)

Факторы, влияющие на состояние репродуктивного здоровья

Репродуктивті денсаулықтың күйіне әсер ететін факторлар

- Социально-экономическое положение
- Әлеуметтік-экономикалық жағдай
- Культурные и религиозные традиции
- Мәдениетті және діни әдет-ғұрыптар
- Экология
- Экология
- Социально-значимые заболевания (наркомания , туберкулез и т.д)
- Әлеуметтік-мәнді аурулар(нашақорлық, туберкулез және т.б)

Сексуальное насилие

Жыныстық зорлық

Статья 120 УК РК - Изнасилование -

половое сношение с применением насилия или с угрозой его применения к потерпевшей или к другим лицам либо с использованием беспомощного состояния потерпевшей.

ҚР ҚК 120-бабы . Зорлау

Зорлау, яғни жәбірленушіге немесе басқа адамдарға күш қолданып немесе оны қолданбақшы болып қорқытып не жәбірленушінің дәрменсіз күйін пайдаланып жыныстық қатынас жасау

ПОМНИТЕ! ЕСІҢДЕ САҚТА!

- Чаще всего изнасилование заранее спланировано и насильник знает жертву.
  - Көбіне зорлаушы зорлауды алдын-ала жоспарлайды және құрбанды біледі.
- Большинство насильников женаты или имеют сексуальных партнеров.
- Зорлаушының көпшілігі үйленген немесе жыныстық серіктестері бар.

- Главная причина изнасилований — не желание сексуального контакта, а стремление насильника подавить и унижить свою жертву, продемонстрировать свою власть над ней.
- Зорлаудың басты себебі - жыныстық байланысқа түсу емес, зорлаушының өзінің құрбанын қорлау, құрбанының үстінен өз билігін көрсету болып табылады.
- Насильники - люди с большими психологическими проблемами, которых привлекает сам процесс унижения, чувство безграничной власти. Мужчины, насилующие женщин – слабые мужчины.
- Зорлаушылар - шексіз билік сезімі , қорлау сияқты процесстерге қызығатын , психологиялық проблемалары бар адамдар. Әйелдерді зорлайтын ерлер - әлсіз ерлер.

Если вы подверглись секс.насилию:

Егер сіз озбырлыққа душар

болсаныз:

1. Поговорите с психологом **Психологпен сөйлесіңіз**
2. Оставьте на теле доказательства и следы насилия (не смывайте, перед экспертизой не ешьте и не пейте)

Денеде қалған айғақтар мен іздерді жойманыз (сараптама алдын жуынбаныз, ешнарсе ішпеніз, жеменіз)

3. Заявите об изнасиловании в полицию

Полицияға зорлық болғаны жөнінде арыз беріңіз

4. Попросите ,чтобы вами занимался работник полиции женского пола

Сізбен әйел полиция жұмыскері шұғылдансын деп сұраңыз

5. Попросите следователя сохранять ваше имя и адрес в тайне

Тергеушіден сіздің аты-жөніңізді және мекен-жайды құпияда сақтауын өтініш жасаңыз

6. Вы можете попросить кого-либо сопровождать вас в суде

Сотта Сізбен біреу еріп журуіне өтініш жасасаңыз болады

- 7.Пройдите мед.обследование на наличие ИППП и ВИЧ/СПИДа

Жыныстық жолмен жұғатын вирустық инфекциялар және ЖИТБ ауруларынан

Медициналық тексеруден өтініз

Цените жизнь!!
Өмірді бағалаңыз!!